

МУҲАЛЛИМ ҲАМ ЎЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

илимий-методикалық журнал № 2

8-МАРТ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҲАЯЛ-ҚЫЗЛАР КҮНИ!

Нөкис - 2020

Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендирув

ISSN 2181-7138

№ 2 2020 жыл

Илимий-методикалық журнал

Редактор:
А. Тилегенов

Редколлегия аъзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Аманжол АЯПОВ
Өсербай ӨЛЕҰОВ
Байрамбай ӨТЕМУРАТОВ
Қадирбай БЕКТУРДИЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Амангелди КАМАЛОВ
Сарсен КАЗАХБАЕВ
Сабит НУРЖАНОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Айдын СУЛТАНОВА
Норбек ТАЙЛАКОВ
Тажибай УТЕБАЕВ
Бекзод ХОДЖАЕВ
Гулрухсор ЭРГАШЕВА

Шөлкемлестириўшилер:
Қарақалпақстан Республикасы
Халық билимлендириў
Министрлиги, ӨЗПІИИ
Қарақалпақстан филиалы

Ўзбекстан Республикасы
Министрлер Кабинети
жанындағы Жоқарғы
Аттестация Комиссиясы
Президиумының 25.10.2007
жыл (№138) қарары менен
дизимге алынды

Қарақалпақстан Баспа сөз хәм
хабар агентлиги тәрепинен 2007-
жылы 5-мартта дизимге алынды
№ОА-044-санлы гуўалық
берилген.

Мәнзил: Нөкис қаласы,
Ерназар Алакөз көмесі №54
Тел.: 224-23-00
e-mail: uznipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға әсуўан қайтарылмайды, журналда әсрияланған мақалалардан алынған ўзиндилер «Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлұматларға автор әуўапкер.

МАЗМУНЫ

ТИЛ ҲАМ АДЕБИЯТ

Qodirov V.A. Ona tili o'qitishning o'ziga xosligi, ko'zlangan maqsadlar
Дауланова Х. Н., Есбосьнова Н.П. Гистологик терминларнинг ўзбек тилига таржима қилишнинг ўзига хослиги

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Ибрагимова С. Фан, таълим ва ишлаб чиқариш интеграцияси - илмий-техник инновацион ривожланишининг асоси сифатида
Куватова Н. Б. Профессионал таълим муассасаларида педагог кадрларнинг методик тайёргарлигини ривожлантириш
Жуманов А.А. Тарбия-баркамол авлодни вояга етказишнинг етакчи воситаси
Нншонова М.Ю. Ўқитувчининг касбий педагогик қобилияти
Пулатова Н.Р. Умумтаълим мактабларини инновацион бошқаришдаги муаммолари
Жуманазарова З.К. Мутахассис модели таълим мақсадларини аниқлашнинг асоси сифатида
Махсудов П.М. Касбий педагогик фаолиятнинг назарий асослари
Қўшбақова Ш.А. Замонавий бўлажак касб таълими ўқитувчисини касбий фаолиятга тайёрлаш масалалари
Имомов М. Касб-хунар коллежлари ўқувчиларида касбий маданиятни шакллантиришда компетенциявий ёндашув моҳияти
Самадова С. С. Талаба ёшларни багрикенглик руҳида тарбиялашда маънавий-маърифий тадбирлар мазмуни
Сафарова Р.Г. Ўқувчиларда маданий дунёқарашни шакллантириш воситалари
Тожибоева Х.М. Ўқувчиларда “оммавий маданият”га қарши курашчанлик кўникмаларини шакллантиришга оид ёндашувлар ва уларнинг ўқитувчи фаолиятига таъсири
Мамбетова С.М. Ўқувчиларни касб - хунарга ўргатишда психологик омиллар
Ғаффаров Ф.Х. Профессионал таълим жараёнида назария ва амалиёт интеграциясини амалга ошириш муаммолари ҳамда интеграциялашув моделлари
Shomirzayev M. X., Шукүров Н. Х. O'quvchilar faolligini jadallashtirish asosidagi ta'lim texnologiyalari
Давлатова С.Т. Ўзбекистонда фан-техника тараққиёти ва экологик хавфсизлик маданияти
Садикова Ф.М. Компетенцияларни эгаллашда профессионал таълим тизими талабаларининг мустақил ишини ташкил қилишнинг ўзига хос хусусиятлари
Нарзиқулова Ф. Б. Роль профессионального поведения педагога в формировании педагогического имиджа
Чорнев Р. К. Теория и методика профессионального образования на основе практико-ориентированного обучения
Химматалиев Д.О. Профессиональные компетенции - условие подготовки современного специалиста
Исмаилова З.К. Проектно - исследовательская деятельность студентов как фактор формирования профессиональных компетенций у студентов
Содикова З.Ш., Каттаходжаева Д.У., Хужаназарова С.Д., Юсупова М.Т., Абдукадирова Н.Х. Особенности преподавания анатомии для студентов – медиков
Хусанов Н. Б. Формирование информационно-коммуникационные компетенции будущих инженеров
Бегматова Х.А. Использование инновационных методов в образовании
Шарофаддинов Ш. А. Системно-деятельностный подход к управлению инновационной работой педагогов

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Саломова Р.В. Информатика фанини ўқитишда мультимедиа воситаларидан фойдаланиш технологиялари

Sobirov S. T. Axborot kommunikativ texnologiyalar orqali o'quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini iyojlantirish

Achilov N.N. Chizmachilikda oddiy qirqimlar bajarish orqali o'quvchilarning fazoviy tasavvurini shakllantirish

Achilov N.N., Ko'kiyev B.B., Bekqulov Q. Sh. Yaqqol tasvirlarni bajarishda AutoCaD dasturidan foydalanib loyihalash

БАСЛАЎЧИ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТЎРБИА

Толлибоева У.К. Бошлангич синф ўқиш дарсларида инновацион таълим технологиялари дан фойдаланиш муаммолари

Кулахметова М.П. Бошлангич синфлар меҳнат таълими дарсларида миллий ҳунармандчиликка йўналтириш ишларининг хусусиятлари

Маматқулова Н. Ш. Бошлангич таълим самарадорлигини оширишнинг илмий-педагогик асослари

Атаева Б.А. Бошлангич синф ўқувчиларида математик нутқни ривожлантиришнинг долзарб масалалари

Тошева Н.Т. Бошлангич синф ўқувчиларида билиш фаолиятини шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари

Xamroyeva N.Sh. PIRLS - бошлангич синф ўқувчиси тафаккурини оширишнинг муҳим омил сифатида

Kenjayeva Yu.M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda psixologiyistik yondashuv

Пардабоев Ж.Э., Утаева Н. Хорижий тажрибалар асосида “Баркамол авлод” болалар мактабларида тўғрақлар фаолиятини ташкил этишнинг инновацион технологиялари

Хо'jamiyorov S.Ch. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriy faoliyatdagi ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish

Бердалиева Г.А. Мактабгача таълим ташкилотларида болаларни мустақил фикрлашга ўргатишнинг аҳамияти

Умнов Д.Г., Омонбоева М.У. Творческое развитие детей дошкольного возраста

YAQQOL TASVIRLARNI BAJARISHDA AUTOCAD DASTURIDAN FOYDALANIB LOYIHALASH

Achilov N.N.

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti o'qituvchi

Ko'kiyev B. B.

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti o'qituvchi

Bekqulov Q. Sh.

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti o'qituvchi

Tayanch so'zlar: faska, qirqim, markaz, ko'rinish, o'Ichmlar, o'zgartirish, obyektни bog'lash, tutashma, modellashtirish, radius.

Ключевые слова: фаска, обрезка, центир, вид, размеры, редактирование, объектная привязка, сопряжения, моделирование, радиус.

Key words: chamfer, pruning, centir, view, dimensions, editing, object snap, pairings, modeling, radius.

Oliy ta'limning asosiy maqsadi zamon talablariga javob bera oladigan malakali, raqobatbardosh, yuksak bilimli, oliy ta'lim talabasi o'zi tanlagan yo'nalishi yuzasidan talabga javob bera oladigan Respublikaning ilm-fan madaniyat, iqtisodiy va ijtimoiy sohalarni rivojlantirishda o'z hissalarni qo'shadigan, mustaqil fikrlaydigan yuksak ma'naviyatga ega bo'lgan yuqori salohiyatli mutaxassislarini tayyorlashdir. Bugungi kunda ta'lim sohasiga yangi axborot va kompyuter texnologiyalarining kirib kelishi, barcha fanlar qatori tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishida o'qitilayotgan fanlardan Chizmachilik fanida ham o'quv jarayonini takomillashtirishni, ya'ni modernizatsiyalashni taqozo etmoqda. Chunki yangi va zamonaviy elektron o'qitish vositalari juda katta imkoniyatlarga egaki, ulardan maqsadli foydalanib ta'limda o'qitish samaradorligini oshirish imkoniyatlari paydo bo'ladi. Bu bilan faqatgina o'qitish sifati samaradorligini oshirish va talabalarning vaqtlarini tejashga ham katta imkoniyatlar yartib beradi. Bu muammolarini ijobiy va ijodiy yechishda barcha Oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari masuldirlar.

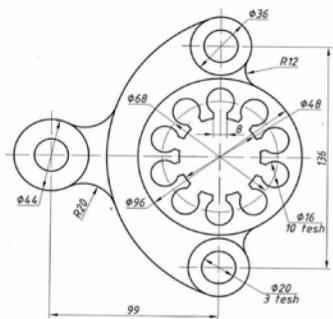
Bu global muammolarni hal qilish zamonaviy axborot va kompyuter texnologiyalarni o'quv jarayoniga mantiqan va metodik to'g'ri va maqsadli tatbiq qilishni yaxshi biladigan, hamda bu dasturni mukammal biladigan professor -o'qituvchilar zimmasiga tushishi tabiiy holdir.

Zamonaviy axborot va kompyuter texnologiyalarining shunday imkoniyatlari mavjudki, ular o'qitish didaktikasining asosiylaridan biri bo'lgan, ko'rsatmalilik tamoyilini rivojlantirishga olib keladi. Buni qo'yilgan masalalarni yechish va texnologik jarayonlarni modellashtirib, ketma-ket va bosqichma-bosqich bajarish hamda ularni asildagidek video lavhalar yordamida namoyish etadigan elektiron o'quv va ishlab chiqarish ishlanmalarida ko'rish mumkin.

Bulardan AutoCAD dasturidan foydalanish chizmachilik, mashinasozlik chizmachiligi va qurilish chizmachiligi va bir qancha fanalarda foydalanish o'ta qulayligi bilan ham xar qanday ko'rgazmali material va plakatlardan ajralib turadi.

Ushbu maqolada chizmasi berilgan yassi detalning yaqqol tasvirini AutoCAD dasturidan foydalanib loyihalashni talabalarga o'rgatishni maqsad qilib, uning uslubiyatini ishlab chiqilgan.

Bizga berilgan tutashma chizmasini kompyuterda berilgan o'lchamda 2D formatda model-chizmasi bajariladi va o'lchamlari qo'yiladi. Vazifa to'g'ri bajarilganda A3 formatda ishlangan vazifadek tasvir hisil bo'ladi. 1-rasm.

1-rasm.

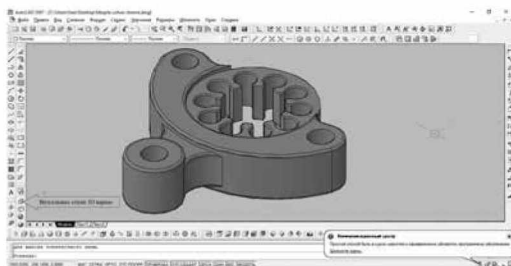
qancha muammolar tug'ilishi mumkin. Shu sababli kontur chiziqlardan boshqa barcha chiziqlar o'chirib yuboriladi. 3-rasm.

3. "Моделирование" panelidagi 12 uskuna "Вытягивание" yuklanib, silindirlar asosi birma-bir ajratilib (kesimi ichida ikki aylana orasidagi ixtiyoriy nuqtani kursor bilan belgilab, balandliklari ixtiyoriy o'lchamlar kiritish yo'li bilan uchga bo'linib silindirlar urunmalari ko'tariladi. 5-rasm.

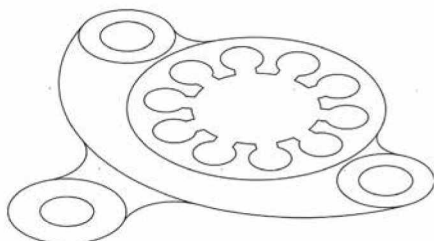
Uning yaqqol tasvirini quyidagi ketma-ketlikda yasash tavsiya etiladi;

1. Foydalanish interfeysi ikki o'lchamli muhitga "Вид", "Визуальный стиль", "Моделирование", "Орбита", va "ПСК" panellari kiritib, uch o'lchamda 3D format muhiti hosil qilinadi, 2-rasmdagi interfeysida ko'rsatilgan buyruqlardan foydalaniladi.

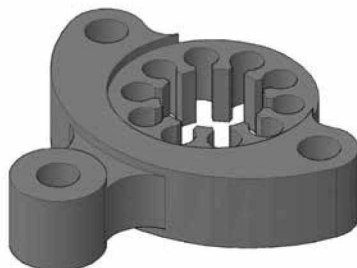
2. Ekrandagi tutashma modeli ajratilib, undan o'ngga nusxasi ko'chiriladi va yassi detal konturini qoldirib barcha chiziqlar va o'lchamlar o'chirib yuboriladi. Agarda bular o'chirilib yuborilmasa berilgan detalimizni yaqqol tasvirini qurishda bir

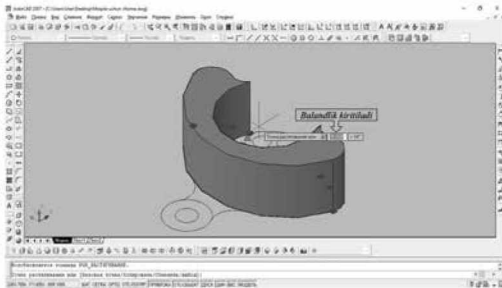
2-rasm.

3-rasm

4-rasm

5-рasm.

uchun uni 3D formatga o'tkazish uchun, avval ular silindir rangiga o'tkazib olinadi.

5. “Вид” panelidagi 8-izometriya tugmasi yuklanib, detalning yaqqol tasviri bajarilib qolganini ko'ramiz 7- rasm.

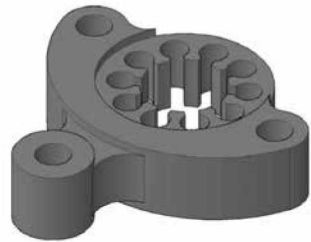
Agar detalning silindirik qismlari yuqori yuzlari qirralarini 2 mm

radiusda yumaloqlash zarur bo'lsa, u quyidagi ketma-ketlikda bajariladi:

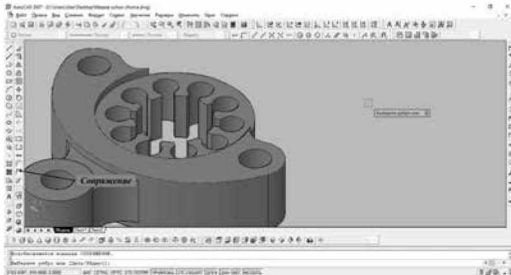
1. Detalning tarkibiy qismlari “Моделирование” panelidagi 16- “Объединение” uskunasi yordamida yaxlitlab bitta jisimga aylantiriladi.

6-рasm.

7-рasm.

8- рasm.

4-расмда “Вид” panelidagi 8-изометриya tugmasi yuklanib ularning yaqqol tasviri bajarilganligini kuzatish mumkin. Aynan shu algoritim asosida silindirlarni birlashtiruvchi qovurg'a qismi 25 mm va o'n ikkita o'yiqli o'rta silindir 15 mm balandlikka ko'tariladi, 6- rasm.

4. Qovurg'a qismi va o'rta silindirning ko'tarilganligini 6- rasmda ko'rish mumkin. Shuning

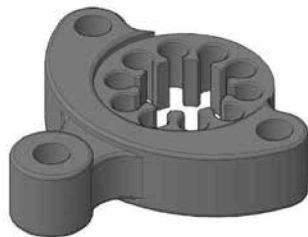
2. Chizish panelidagi 16- “Сопряжения” tugma yuklanadi va muloqotlar oynasidagi “Выберите первый объект или отменить/ поли линия/ Радиус/ Обрезка/ Несколько” so'roviga “радиус” tag buyrug'i yozib kiritiladi.

3. Navbatdagi so'ralgan radiusga 1 yoki boshqa radius terib kiritiladi;

4. Shunda muloqotlar oynasidagi “Выберите ребро” so'roviga qirralar birin ketin belgilab kiritiladi va Enter bilan tasdiqlanadi. Agarda belgilash jarayonida qirralar birin ketin belgilanmay qolsa unda klaviaturada Shift tugmasini bosib birma - bir belgilanadi va Enter tugmasi bosiladi. Shunda barcha qirralar yumaloqlashib qoladi. Buni yumaloqlangan qirralarning rang o'zgarishidan bilinadi, 8-rasm.

9- rasm.

10- rasm.

5. Shuning uchun uni 3D formatga o'tkazishdan oldin ularni silindir asosiy rangiga o'zgarib olinadi va yuqoridagidek, "Вид" panelidagi 9- izometriya tugmasini yuklab, detalning yaqqol tasvirini hosil

qilamiz, 10- rasm.

Amaliyotda bunga o'xshash detallardagi qirralarni yumoloqlashda ba'zan ularni bajarib bo'lmaydi. Bunday holda detallarni kesuvchi tekislik bilan bir nechta bo'laklarga bo'lib, qirralar bajariladi. So'ngra detal bir butun yaxlit qilib birlashtiriladi.

Shunday qilib, AutoCad dasturida yaqqol tasvirlarni loyihalashning ayrim jihatlari hamda tasvirlarni uning tarkibiga kiruvchi oddiy jisimlarni uch o'lchamli loyixalarini birin ketin moddelab, AutoCad dasturida kompyuterda bajarish mumkin ekan.

Adabiyotlar:

1. F.Alimov, X.Shodimetov, A.Ibragimov Kompyuter grafikasi va asoslari. "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati". – T., 2012
2. T.Rixsiboyev va b. Kompyuter grafikasi. – T.: Tafakkur qanoti, 2012y.
3. Федоренко. Кимаев. AutoCAD 2002. - М., 2001 г.
4. Романичева Э.Т. и др. АутоСАД верс. 12, 13, 14. – М, 1997 г.
5. Климачева Т.Н. 2Д-черчение в AutoCAD 2007-2010. Самоучител. -М.: ДМК Пресс, 2009 -560 с.
6. T.Rixsiboyev, Malikov K. Kompyuter grafikasi. Toshkent-2015,132-140 b.

PE3IOME

Bu maqolada yaqqol tasvirlarni loyihalashning ayrim jihatlari AutoCad dasturida yasashning nazariy va amaliy jihatlari keltirilgan. Yaqqol tasvirlarni bajarganda uning qirralarni yumoloqlashda kompyuter grafikasi ya'ni Auto CAD dasturidan foydalanib bajarish keltirib o'tilgan.

PE3IOME

В этой статье представлены некоторые теоретические и практические последствия разработки конкретных изображений в AutoCad. При рендеринге изображений края краев вычисляются с использованием компьютерной графики, такой как Auto CAD.

SUMMARY

This article provides some theoretical and practical implications of designing specific images in AutoCad. When rendering images, the edges of the edges are computed using the computer graphics, such as Auto CAD.

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеў институтының Ж. Орынбаев атындағы
Қарақалпақстан филиалы

**«МУҒАЛЛИМ ХӘМ ҮЗЛИКСИЗ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ» №2**

Нөкис — 2020

Басып шығыўға жуўапкер:

А. Тилегенов

Баспаға таярлаған:

А. Тилегенов, Н. Абдукаримов

Оригинал-макеттен басыўға рухсат етилди 22.02.2020. Форматы 60x84^{1/16}.

«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.

Шэртли б.т. Нашр. т. Нусқасы 2000. Буйыртпа №

«NISO POLIGRAF» ШК босмахонасида босилди.

Тошкент ш., Ҳ. Бойқаро, 51

«Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў» илимий-методикалық журналына жазылың!

**2020-жыл ушын
«Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў»
журналына жазылыў баҳасы төмендегише:**

Индекс: 2092

**Жеке пухара ушын бир жылға 110 000 сум,
алты айға - 55 000 сўм**

Индекс: 2093

**Кәрханалар ушын бир жылға 120 000 сум,
алты айға - 60 000 сўм**

КК филиал УэНИИПН

р/с 20210000800538464001

КК.Отд. «ИПОТЕКА БАНК» г. Нукус

МФО 00621

ИНН: 200362233